

İLKÖĞRETİMDE YABANCI DİL ÖĞRETİMİ ve ÖĞRETMEN YETİŞTİRME PROGRAMI

Yard.Doç.Dr. Gönül Durukafa
Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı
Buca Eğitim Fakültesi
Dokuz Eylül Üniversitesi

Öğrt Mehmet Natık Durukafa

ÖZET

Gelişim psikolojisi ve öğrenme ilkeleri açısından, yabancı dil öğretimine ilkokullarda başlanmasının yararları, yapılan pek çok ampirik ve betimlemeli çalışmalar sonucunda ortaya konmuştur. Bu çalışmalardan hareketle, Avrupa Birliğine üye ülkelerde üniversitelerin ilkokullara yabancı dil öğretmeni yetiştiren blümleri açılmıştır. Sınıf öğretmenleri de haftada 5 saat yabancı dil dersini verebilecek şekilde yetiştirilmektedir, yan alanları yabancı dildir.

Makalede, ilkokullarda yabancı dil dersinin yöntem ve metodları ele alınacak, ilkokullara yabancı dil öğretmeni yetiştirme programı sunulacaktır.

Çocuklarımızı her alanda diğer ülkelerin çocukları ile yarışabilecek, hızla gelişen bilimsel ve teknolojik yeniliklere ayak uydurabilecek düzeyde yetiştirmek istiyorsak, eğitim programlarımızı diğer ülkelerin programları ile karşılaştırmalı, gelecek kuşağı en iyi şekilde önümüzdeki yüzyıla hazırlamalıyız.

SUMMARY

The benefits of beginning the foreign language education in the primary school were firmed, in tems of development psychology and principles of learning, at the end of experimental and descriptive studies. With the help of this study, in the countries that are members of European Union, the departments that train foreign. Language teachers for primary schools are established in Universities.

The primary schools teachers are also educated to acquire the ability of teaching foreign language for five hours in a week. Because their second branch is foreign language.

In the article the foreign language teaching education program to primary schools will be presented by handling the methods of foreign language lessons in the primary schools.

If we want to educate our children in the way that they should keep up with the developing scientific and technological novelties and they should compete with the children that are from different countries in every field, we should arrenge our education program according to the other countries' education programs we should prepare the next generation for the new age in the best way.

Bu makalede, ilköğretim programına alınan yabancı dil dersinin öğretim yöntem ve metodları ele alınarak, ilköğretime nitelikli yabancı dil öğretmeni yetiştirme programları tartışılacaktır. Ülkemizde sekiz yıllık temel eğitim programlarının uygulanmasıyla birlikte, ilköğretimin 4. ve 5. sınıflarında yabancı dil (Almanca, İngilizce, Fransızca) öğretimi de başlatılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma-Geliştirme Dairesi Başkanlığı'nca yabancı dil dersi için programlar geliştirilmiş ve öğretim materyalleri hazırlanmıştır. Yine Milli Eğitim Bakanlığı'nın Ekim 1997 tarih ve 2481 sayılı Tebliğler Dergisinde, yabancı dil öğretimine 4. ve 5. sınıflarda başlamanın gerekçeleri, dersin genel ve özel amaçları, içerikleri, yöntem ve teknikleri yayımlanmıştır.

Tüm bu olumlu gelişmelere karşın, dersin okullarda uygulanmasında pek çok problemle karşılaşmakta ve ilköğretimde yabancı dil dersi, ne yazık ki istenen düzeye getirilememektedir. Bilindiği üzere, şu an pek çok ilköğretim okulunda Eğitim Fakülteleri Almanca ve Fransızca Öğretmenliği Bölümü mezunu öğretmen, sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Sınıf öğretmeni gereksinimin büyük boyutlarda olduğu bilinmektedir. En azından bu öğretmenler, sınıf öğretmeni olarak görev yaptıkları sınıflarda, kendi branşları olan yabancı dili öğretebilirler. Böylece bunca emek ve çabayla hazırlanmış olan programlar da uygulamaya konularak değerlendirilmiş olur. Pek çok okul yönetiminin, yabancı dilin gerekliliği konusunda ikna olmaması, yabancı dil öğretmeni sayısının yeterli olmaması, dersin amaçlarının açık ve anlaşılır olmaması ve yeniliklere açık ve hazır olmama gibi nedenlerle, teoride programa konan yabancı dil dersinin uygulanabilirliği güçleşmektedir. İlköğretim 4. ve 5. sınıflarına yabancı dil dersinin konması, çok sevindirici bir gelişme ve yeniliktir. Her gelişim ve yenilik hareketinde olduğu gibi, bu yeniliğe karşı olanlar, yeniliğin gerçekleşmesi için gerekli ön koşulların ve alt yapının oluşturulmadığını ya da yeterli düzeyde olmadığını savunarak, bu yeniliği frenlemek isteyebilirler. Oysa istendiğinde, biraz zaman alsada, okullarda uygun koşullar oluşturulabilir.

İlköğretimde yabancı dil dersinin verimli bir şekilde uygulanabilmesi için, ilkokullar için yabancı dil öğretimi programı ve metodların geliştirilmesi ve nitelikli yabancı dil öğretmenlerinin yetiştirilmesi gerekir. İlkokullarda yabancı dil dersinde, çocukların dili öğrenmesine elverişli çeşitli metodların birlikte kullanılması, dersin verimliliğini artırır. İlkokullarda öğretilecek iletişimsel, (kapsamlı oyunları ve şarkıları içeren) sözel dile önem veren yöntemlere ağırlık verilmelidir. Sınıflarda oluşturulan benzeşim teknikleri ile çocukların bilişsel öğrenmelerinin yanı sıra duyuşsal ve pratik öğrenmeleri de geliştirilir, başka bir deyişle "Farklı yöntemlerle, çocuğun çocuk olma özelliği ön plana alınmış olur."(1) Pestolozzi'nin de belirttiği gibi, kafa, kalp ve elle öğrenme yabancı dil dersi için de önemlidir. Çocuklar yabancı dil dersinde, şarkı söyleyerek, oyun oynayarak, şiir yazarak, yap-boz oyunları, el işleri ile yaratıcılık yeteneklerini de pekiştirmiş olurlar. İlkokul öğrencisinin pedagojik özellikleri nedeniyle, özellikle yabancı dil öğrenmenin başlangıç aşamasında, öğrencilerin dili hergün kullanmalarına olanak sağlanması açısından, yabancı dil dersine programda hergün yer verilmelidir.

Çocukların yabancı dil öğrenme güdülerini uyandırıp heveslerini arttırmak isteyen öğretmen ve veliler, onları başarılı olma baskısı altına almamalıdır. Öğrenciler istemediği takdirde, tahtada dialog yapmaya veya oyun oynamaya zorlanmamalıdır. Öğrenciler övgü ile ödüllendirilmelidir.

İlkokullarda yabancı dil dersi mümkün olduğunca hedef dilde planlanmalıdır. Ama ana dili de yeri geldiğinde kullanmak mümkündür. Derslerde hem öğretmen merkezli hem de öğrenci merkezli yöntemler kullanılabilir.

Öğretmen jest ve mimiklerle, bazı kavram ve ifadeleri çeviriye gerek duyulmaksızın anlatabilir. Gramer anlatılırken de anlam ilişkisinden yararlanabilir = Örneğin geçmiş zamanı anlatırken= Bugün çarşamba, dün ise Salı idi diyebilir.

Yabancı dil dersinde duyduğunu anlama becerisine özellikle önem verilmelidir. Böylece çocuklar yabancı dilin seslerine alışır. Verbal olmayan yapılar da, çocukların dil öğrenmesini kolaylaştırır. Konuşma ve duyduğunu anlama becerisi tekrara dayalı, oyun şeklindeki alıştırmalarla geliştirilir. Dilsel ve jest ve mimikler ile iletişimde çocuklar yavaş yavaş dili konuşmaya başlar.

Öğrencileri yabancı dil konuşmak için yüreklendirmek, öğretmenin görevidir. Öğretmen öğrencilerin yanlış tümcelerini, kendisi doğru tümceyi söyleyerek düzeltir. Gereksiz düzeltmeler iletişim süresini bozacağı gibi, öğrencilerin çekimser olmalarına neden olur. Özellikle kendinden emin olmayan çocuklar, daha da suskunlaşır. Bu nedenle öğretmen, yanlışları düzeltirken çok dikkatli olmalıdır. Aşağıdaki durumlarda anadili kullanılabilir =

a) Karmaşık oyun kuralları, ülke ile ilgili bilgiler, karmaşık cümlelerin ve yapıların anlaşılması için resimli kartlar da kullanılabilir.

b) Anlamı kolay açıklanmayan sözcükler, anadil ile açıklanır.

c) Oyun esnasında öğrenciler ani konuşmalarını ana dilde yapabilir. Oyunu bölmek için, öğretmen gerekli yerlerde çocukların ifadelerini yabancı dilde söyler.

"İlkokullarda yabancı dil dersinde oyunlara ağırlık verdiğinden konuşma dili önemlidir, yazı dili ikinci plandadır.(2) Yazı, görsel öğrenen çocuklar için, hafızayı destekleyici rol oynar.

Öğretmen derste, oyuncak el bebeği ile diyaloglar oluşturur. İlkokullarda yabancı dil dersinde, iletişimsel-ışlevsel türde, müziğe elverişli ve hayal gücünü geliştiren içerikler ele alınmalıdır.

Görüldüğü üzere ilkokullarda yabancı dil öğretmenliği belli bir profesyonelliği gerektiren meslektir. Biraz yabancı dil bilen ya da yabancı dil sertifikası olan bir kişinin, ilkokullarda yabancı dil öğretebileceği görüşü, bilimsel bulgularla hiç bağdaşmayacağı gibi, alana karşı bir ciddiyetsizlik olarak algılanabilir.

Avrupa Birliđi ülkelerinin pek çoğunda ilkokul yabancı dil öğretmenliği profesyonellik gerektiren ve üniversitelerde bölümleşen bir disiplindir. Günümüzde mümkün olduğunca kısa sürede ilkokul öğretmeni ihtiyacını karşılamak amacıyla, öğretmenlik formasyonu olmayan fakülte mezunlarının ilkokul öğretmeni olarak atanmış olmasına karşın, dört yıl öğretmenlik formasyonu alan eğitim fakültesi Fransız ve Alman Dili Eğitim Bölümü mezunlarının öğretmen olarak atanamaması, hem insan kaynağı, hem zaman, hem de emek israfıdır.

İlkokullarda programda bulunan yabancı dil dersi ile, ilkokul öğrencilerine yabancı dili konuşan yabancı kültürden olan insanlara hoşgörölü ve açık davranma eğitimi verilmesi, öğrencilerin iletişim yeteneğinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu eğitimi verebilecek öğretmenin de pedagojik formasyonun, alan bilgisinin çok iyi olması gerekir. Yabancı dil öğretmenlerin kapsamlı bir eğitim almaları şarttır. Ülkemizde şu anda hem ilkokul öğretmenliği hem de yabancı dil öğretmenliği formasyonu olan pek az sayıda öğretmen vardır. Bu gibi öğretmenlerin sayısının artırılması için iki olanak vardır:

1. Şu anda çalışan öğretmenlerin kapsamlı bir hizmet içi seminerinden geçirilmesi.,
2. Üniversitelerde "İlköğretim Yabancı Dil Öğretmenliği" bölümlerin kurulması.

I. Hizmet İçi Eğitimi:

Eğer ilkokullarda yabancı dil öğretime gerçekten başlanmak isteniyorsa, önümüzdeki yıllarda yoğun hizmet içi seminerleri düzenlenmelidir. Bu hizmet içi eğitim alacak öğretmenleri şöyle gruplayabiliriz;

1- Şimdiye dek sınıf öğretmeni olarak çalışan ve yabancı dil bilmeyen öğretmenler.

2- Ortaöğretimde görevli olan yabancı dil öğretmenleri. Avrupa Konseyinin öğretmen yetiştirme ile ilgili çalışma grubu (Loccum,1992), öğretmenlere hizmet içi eğitimde verilmesi gereken nitelikler konusunu araştırmış ve şunları belirlemiştir :

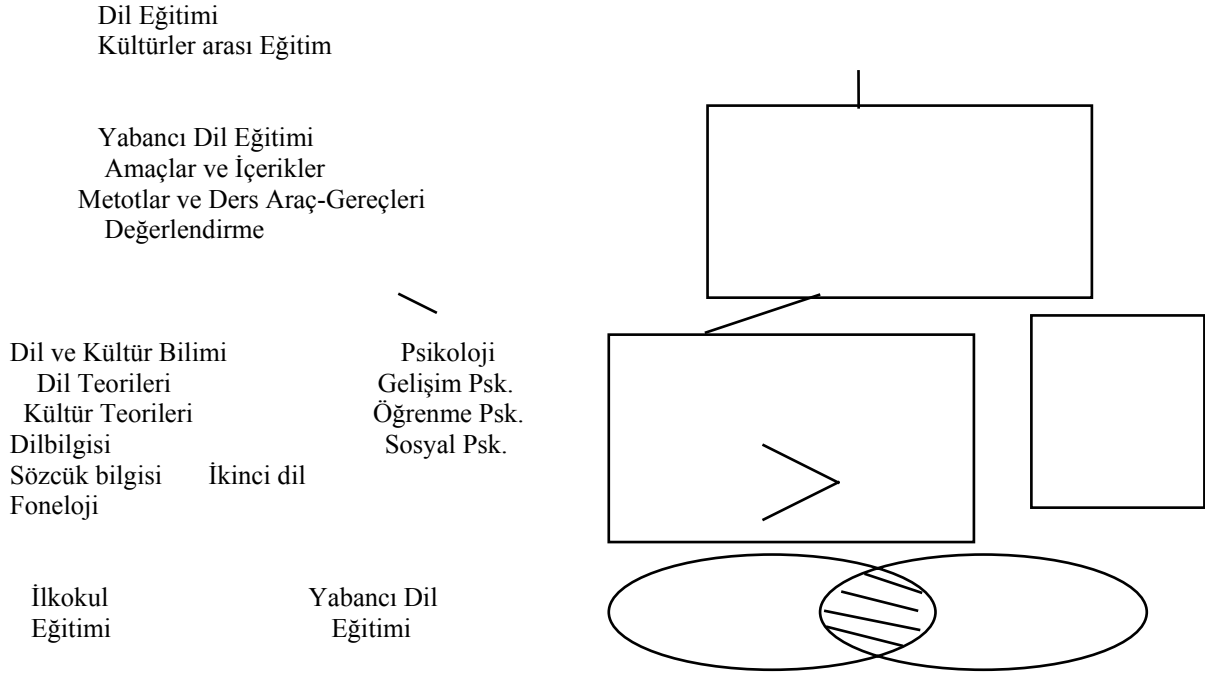
" Hizmet içi eğitim uzun vadeli bir çözüm değildir. Uzun vadeli bir çözüm için, İlkokul Yabancı Dil Öğretmenlerinin, diğer öğretmenler gibi üniversitede kapsamlı eğitim almaları gerekir. Üniversitelerde bilimsel dayanağı olan, uygulama ağırlıklı İlkokul Yabancı Dil Öğretmenliği Bölümleri açılmalıdır.

Üniversitelerin bu bölümleri dört alanı kapsamalıdır.

- a)Yabancı dil öğretim metotları
- b) Pedagoji
- c) Dilbilim ve kültür bilimi
- d) Psikoloji.

Böylece öğretmen adayları, yabancı dil öğretim ve öğrenimi ile ilgili bilgilerin yanı sıra, okulun eğitim fonksiyonunu, öğrenen ve öğreten insanın davranışları ile ilgilenen bilim dalını, öğrendikleri dilin dilbiliminin özelliklerini edinmiş olarak mezun olacaklardır. Bu dört disiplin zaten birbirini tamamlayıcı niteliktedir ve gerekli görüldüğünde farklı içeriklerle de geliştirilebilir. öğretmenlerin alacağı programı bir şema ile gösterirsek ;

Bu dört disiplin içerisinde yer alacak içerikler:

1- Yabancı Dil Öğretimi dersinde öğretmen adaylarının, dersin amaçları, içerikleri, yöntem ve metotlar, ders araç- gereçleri ve öğrenci başarısının değerlendirilmesi konularını öğrenmeleri gerekir. Dersin teorisi uygulama ile pekiştirilmelidir. Uygulamaya geniş yer verilmelidir.

2- Eğitim Bilimleri dersinde de ağırlık ilkokullardaki eğitime verilmelidir. Çünkü öğretmen adayları hem yabancı dil hem de ilkokul öğretmenliği konusunda uzmanlaşacaklardır. Dil eğitimi de konular arasında mutlaka hakettiği yeri almalıdır. Hem ana dil edinimi süreçleri iyi kavranmalıdır. İkisi arasındaki farklılık ve benzerliklere değinilmelidir. Kültürler arası eğitim de öğretmen adaylarının iyi yetişmesi gereken alanlar içindedir. Kültürler arası iletişimde yaşanan sorunlar nelerdir, kendi kültürümüzün özellikleri nelerdir, kültür karşılaştırmaları nasıl analiz edilir, Kültürler arası eğitim felsefeleri nasıldır, gibi konular ele alınabilir.

3- Bir diğer alan da branş bilgisidir. İlkokul Yabancı Dil öğretmenin, o yabancı dili iyi konuşması, okuması, yazması, çok iyi sözcük ve gramer bilgisinin olması, fonetik ve kültürü iyi bilmesi gerekir. Alan bilgisi de teorinin yanı sıra pratiğe yönelik olmalıdır. İlkokullarda verilen yabancı dil dersinde pek fazla sözcük bilgisi olmaması, öğretmenin dil yetisinin de az olmasını gerektirmez. Çocukların yabancı dili yeni öğrenmeye başlaması, öğretmenlerin de yabancı dili başlangıç düzeyinde bilmelerinin yeterli olacağı gibi bir yanılgıya düşürmemelidir. İlkokullarda yabancı dil dersi oyun ağırlıklı olduğundan, öğretmenin oyunu ; duruma ve kurala uygun bir biçimde düzenleyebilmesi için, dil yetisinin çok iyi olmasını gerektirir.

4- İlkokul Yabancı Dil Öğretmeni gelişim psikolojisi öğrenmelidir. Özellikle ilkokul çocuklarının gelişim psikolojisini iyi bilmelidir. Öğrenme psikolojisi, yabancı dil öğrenme esnasında farklı kültürlerle karşı tutumları ve kişiler arası iletişimde rol oynayan sosyo-kültürel etmenleri de yabancı dil öğretmeni için son derece önemlidir.

Kaynakça

1. Doyé, Peter: Fremdsprachenerziehung in der Grundschule. Zeitschrift für Fremdsprachenforschung, 4(1), 1993.s.49-90
2. Durukafa, Gönül; Pekmezçiler Hülya: İlkokullar da Yabancı Dil Öğretimi, Marmara Üniversitesi, İstanbul,1997.s. 28-34.
3. Edelhoff, Christoph: Lehrerfortbildung und Lehrerweiterbildung für den Fremdsprachenunterricht in der Grunschule. In: Gompf, Gundi (Hrsg.) : Jahrbuch 90 des Fördervereins für frühes Fremdsprachenlernen Stuttgart: Klett 1990, s.56-64.
4. Gompf, Gundi (Hrsg.): Lernen für Europa, In : Fremdsprachenbeginn ab Klasse 3, 1990.
5. Krumm, Hans Jürgen: Grenzgänger. Jahrbuch Deutsch als Fremdsprache, 19, 1993, s.277-286.
6. Meiner, Wolfgang: Fremdsprachen in der Grundschule, Langenscheidt, München, 1991.